

สมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิ

The Epithets of Principal Characters in the Vālmīki Rāmāyaṇa

¹พระมหาอาทิตย์ เขียวสองห้อง และ ²สมบัติ มั่งมีสุขสิริ

¹Phramaha Arthit Kheawsonghong and ²Sombat Mangmeesuksiri

^{1,2}คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2}Faculty of Archaeology, Silpakorn University.

¹Corresponding Author's Email: arthittgreen@gmail.com

Received: April 1, 2025; **Revised:** August 12, 2025; **Accepted:** August 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิ 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของสมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมญานามกับบทบาทของตัวละคร ซึ่งกำหนดขอบเขตตัวละครสำคัญไว้ 6 ตัวละคร คือ 1) พระราม 2) นางสีดา 3) พระลักษมณ์ 4) หนุมาน 5) ราวณะ และ 6) อินทรชิต เป็นการศึกษาเชิงเอกสารวิเคราะห์และนำเสนอผลวิจัยเชิงพรรณนา, ผลการศึกษาพบว่า 1) สมญานามของตัวละคร คือ การที่ผู้ประพันธ์นำประวัติความเป็นมาหรือลักษณะที่โดดเด่นประการต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบสร้างเป็นสมญานามสำหรับสื่อความหมายให้แก่ตัวละครผู้ถูกสื่อความหมาย เช่น คำว่า ราฆว (rāghava) มีความหมายว่าผู้สืบเชื้อสายราชู เป็นสมญานามที่ใช้แทนชื่อของพระราม คำว่า ชานกี (jānakī) มีความหมายว่าธิดาของท้าวชนก เป็นสมญานามที่ใช้แทนชื่อของนางสีดา หรือคำว่า ทศกริว (daśagrīva) มีความหมายว่าผู้มีสิบคอ เป็นสมญานามที่ใช้แทนชื่อของราวณะ 2) ในรามายณะของวาลมิกิปรากฏสมญานามของตัวละครซึ่งพบว่ามีองค์ประกอบที่นำมาสร้างเป็นสมญานาม 5 องค์ประกอบ คือ 1) วงศ์ตระกูล 2) ความสัมพันธ์เครือญาติ 3) บทบาทหน้าที่ 4) ลักษณะเฉพาะตัว 5) วีรกรรม และ 3) สมญานามของตัวละครสำคัญมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบทบาทของตัวละครนั้น ๆ โดยสมญานามของตัวละครมีความสัมพันธ์กับบทบาทตัวละคร 7 บทบาท ได้แก่ บทบาทกษัตริย์ บทบาทลูก บทบาทพี่-น้อง บทบาทภรรยา บทบาทบุตร บทบาทภักษและบทบาทนักรบ

การศึกษสมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของตัวละครผ่านการประดิษฐ์สร้างคำด้วยองค์ประกอบและบทบาทที่ผู้ประพันธ์ให้ความสำคัญแตกต่างกันไป ตัวละครจึงมีความน่าสนใจและมีรายละเอียดที่ต่างกันไปผ่านการนำเสนอด้วยมุมมองของการสร้างสมญานาม จึงนับว่าเป็นการศึกษาและทำความเข้าใจตัวละครผ่านสมญานามที่ปรากฏในวรรณคดีซึ่งอาจทำให้มุมมองที่มีต่อตัวละครชัดเจนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สมญานาม; รามายณะ; วาลมิกิ; บทบาท

Abstract

This research aims to achieve three objectives: 1) to study the epithets of Principal characters in Rāmāyaṇa by Vālmīki, 2) to examine the components of these characters' epithets, and 3) to analyse the relationship between the epithets and the roles of the characters. The study focuses on six major characters, including Rama, Sita, Lakshmana, Hanuman, Ravana, and Indrajit. This research is a document-based qualitative study, employing analytical methods and presenting the findings through descriptive analysis. The findings reveal that 1) The epithets of the characters are created by incorporating significant historical backgrounds or distinctive characteristics to convey meaning about the characters. For instance, the term Rāghava refers to "a descendant of the Raghu dynasty" and is used to represent Rama. The term Jānakī means "the daughter of King Janaka" and refers to Sita. Similarly, the term Daśagrīva means "the one with ten necks" and is used to represent Ravana. 2) The analysis identifies five key components used to create the epithets in Ramayana by Vālmīki: 1) lineage, 2) familial relationships, 3) roles and duties, 4) personal characteristics, and 5) heroic deeds. 3) The study indicates a strong connection between the epithets and the characters' roles. These roles are categorised into seven types such as the role of a king, the role of a child, the role of siblings, the role of a wife, the role of a messenger, the role of a Rakshas, and the role of a warrior.

The study of the epithets of principal characters in Vālmīki Rāmāyaṇa reflects the values of the characters through the creation of words, incorporating elements and roles that the author emphasised differently. Each character, therefore, becomes interesting and unique through the presentation of these epithets, which reveal varying details. This can be regarded as a way of studying and understanding the characters through the epithets that appear in the literature, potentially leading to a clearer perspective on each character.

Keywords: Epithets; Ramayana; Vālmīki; Roles

บทนำ

วรรณคดี ได้แก่งานศิลปะประเภทหนึ่งที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องสื่อสาร เป็นผลงานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งของมนุษย์ ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะบรรยายอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความฝัน จินตนาการ หรือประสบการณ์ของตน ออกมาให้ปรากฏด้วยภาษา การบรรยายนามธรรมข้างต้นเหล่านั้นด้วยภาษาจะแต่งดีหรือไม่ดี เป็นเรื่องดีหรือเป็นเรื่องเสียหาย แต่งด้วยภาษาใดหรือในชนชาติใดก็ตาม ล้วนเรียกว่า “วรรณคดีหรือวรรณกรรม” ทั้งสิ้น (วิภา กงกะนันท์, 2533) สำหรับวรรณคดีสันสกฤตสามารถแบ่งประเภทวรรณคดีอย่างกว้าง ๆ ได้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) อาคม คืองานเขียนเกี่ยวกับศาสนา และปรัชญา อันได้แก่ คัมภีร์พระเวท คัมภีร์ พราหมณะ คัมภีร์อาร์ณยกะ และ คัมภีร์อุปนิษัต 2) ศาสตร์ คืองานเขียนเกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นตำราศึกษาวิชาความรู้เพื่อให้เข้าใจพระเวทได้อย่างถูกต้องลึกซึ้ง 3) อติหาสะ คืองานเขียนที่มีเนื้อหาอิงเกร็ดประวัติศาสตร์ แต่งขึ้นเพื่อสวดตีวีรบุรุษ และ 4) กาวยะ คืองานเขียนที่มีวรรณศิลป์ มีภาษาไพเราะ งามทั้งเสียงและความหมาย มุ่งสร้างอารมณ์สุนทรีย์ให้เกิดความเพลิดเพลิน มักมีเนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์โดยสะท้อนให้เห็นประสบการณ์ของมนุษย์ซึ่งแฝงไปด้วยข้อคิดและคติธรรมต่าง ๆ (กุสุมา รักษณณี, 2549)

รามายณะ เป็นวรรณคดีอิงเกร็ดประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องความกล้าหาญเรื่องหนึ่ง แต่งขึ้นเพื่อสรรเสริญวีรกรรมในราชสำนัก (จำลอง สารพัตนิก, 2530) กล่าวคือเป็นวรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อสรรเสริญความกล้าหาญของ

พระราม ถูกประพันธ์ขึ้นในสมัยใดนั้นยังไม่เป็นที่แน่ชัดเพราะภายในเนื้อเรื่องรามายณะก็มิได้ระบุข้อความแสดงเป็นหลักฐานไว้ว่าถูกประพันธ์ในสมัยใด อีกทั้งเรื่องรามายณะยังเป็นวรรณคดีที่เป็นตำนานปาก ถูกถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะสืบมาหลายชั่วคน ก่อนที่จะได้ถูกบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เรื่องก็พอกพูนมากขึ้นจากแกนเรื่องเดิมไปตามสุนทรียะของผู้เล่า โดยแบ่งความเห็นเกี่ยวกับสมัยที่ประพันธ์ออกเป็น 2 ฝ่ายหลัก ๆ คือ ฝ่ายที่เห็นว่ารามายณะแต่งหลังพุทธกาล กับฝ่ายที่เห็นว่ารามายณะแต่งก่อนพุทธกาล และสันนิษฐานว่าก่อนจะมีเรื่องรามายณะนั้น นิทานของพระรามคงปรากฏมีอยู่ก่อนหน้าแล้ว วาลมิกิจึงนำเรื่องของพระรามที่มีอยู่มาประพันธ์เป็นรามายณะ

รามายณะสามารถจัดเป็นวรรณคดีประเภทอิติहाสะ และเนื่องจากเป็นบทประพันธ์ที่มีวรรณศิลป์ มีการใช้ภาษาที่ไพเราะ จึงจัดเป็นวรรณคดีประเภทกาวยะได้ (กุสุมา รักษมณี, 2549) และด้วยเหตุนี้ รามายณะจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีประเภทกาวยะเรื่องแรก (อาทิกายะ) อีกด้วย ความเป็นบทประพันธ์ที่มีวรรณศิลป์ของรามายณะซึ่งสร้างอารมณ์ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ปรากฏด้วยปฏิริยาทางอารมณ์ที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดไปถึงผู้อ่าน ผ่านงานประพันธ์ที่เรียกว่า รส หรือปรากฏด้วยโวหารที่มีความหมายลึกซึ้งที่เรียกว่า อลังการ ฯลฯ (กุสุมา รักษมณี, 2549) และรวมไปถึงความหลากหลายในการสร้างศัพท์สำหรับกล่าวถึงตัวละคร ตัวละครในวรรณคดีย่อมปรากฏคำที่กำหนดให้เป็นชื่อสำหรับกล่าวถึงเพื่อมิให้ผู้อ่านสับสนเมื่อถึงบทบาทของตัวละครนั้น ๆ กับตัวละครอื่น อาจปรากฏคำเรียกชื่อตัวละครเพียงคำเรียกเดียวในวรรณคดีประเภทร้อยแก้ว แต่ในวรรณคดีประเภทร้อยกรองซึ่งประพันธ์ตามหลักฉันทลักษณ์บังคับด้วยเสียงหนักเบา อาจไม่สามารถเป็นเช่นนั้นได้ ด้วยเหตุแห่งข้อกำหนดนี้ วรรณคดีประเภทร้อยกรองจึงอาจปรากฏคำเรียกชื่อตัวละครหนึ่ง ๆ มากกว่าหนึ่งในกรณีที่ไม่สามารถใช้ชื่อหลักของตัวละครได้ ทั้งนี้ การแก้ปัญหาด้านฉันทลักษณ์และเพื่อให้ผู้อ่านหมายรู้ถึงตัวละครนั้นได้โดยไม่เกิดความฉงน จึงอาจนำไปสู่การที่กวีผู้ประพันธ์นำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวละครมารังสรรค์คำเรียกชื่อตัวละคร นอกจากจะแก้ปัญหาด้านฉันทลักษณ์ได้แล้ว ยังทำให้บทประพันธ์มีความน่าสนใจอีกด้วย และคำเรียกชื่อตัวละครที่นอกไปจากชื่อหลักที่ผู้ประพันธ์หมายใจไว้แต่แรกประพันธ์และทำให้ผู้อ่านหมายรู้ จึงปรากฏเข้าในรูปแบบของสมญานาม

สมญานาม เป็นคำที่กร่อนมาจากคำว่า สมัญญานาม หมายถึง ชื่อที่ตั้งให้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) เป็นชื่อหรือฉายา โดยไม่ใช่คำเรียกที่เป็นทางการหรือชื่อนามสกุลจริงของบุคคลนั้น เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นเองหรือบุคคลอื่นตั้งให้ (ทรงยศ บัวเผื่อน และนนทชา คัยนันท์, 2562) โดยอาศัยองค์ประกอบ เช่น ชื่อเล่น พฤติกรรม บุคคลในครอบครัว เครือญาติ บทบาท หรือลักษณะเฉพาะตัวที่สำคัญและโดดเด่นนำมาสร้างเป็นสมญานาม อาจเป็นชื่อที่มีความหมายในทางที่ดีหรือในทางเสียหาย ในรามายณะของวาลมิกินอกจากจะมีคำซึ่งกำหนดให้เป็นชื่อหลักสำหรับตัวละครแล้ว ก็มีคำอื่นซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่าสมญานามสำหรับตัวละครนั้นด้วย เช่น คำว่า “ทาสรถิ” (dāsarthi) มีความหมายว่า ผู้เป็นโอรสท้าวทศรถ ถูกนำมาใช้กับพระรามซึ่งมีชื่อหลักอยู่แล้วว่า “ราม” (rāma) ซึ่งเป็นการนำเอาบุคคลในครอบครัวกล่าวคือ ท้าวทศรถ ผู้เป็นพระบิดามาเป็นองค์ประกอบในการสร้างสมญานาม หรือนำความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตัวละครในด้านอื่น ๆ มาเป็นองค์ประกอบในการสร้างสมญานาม เช่น วงศ์ตระกูล ตัวอย่างเช่น คำว่า “ราชวอศวรณ” (rāghavavamsāvardhana) มีความหมายว่า ผู้เป็นความรุ่งเรืองแห่งราชวงศ์ ถูกนำมาใช้เป็นสมญานามของพระราม โดยมีความหมายที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระรามในฐานะที่ทรงสืบวงศ์มาแต่พระรชอุ้นเป็นบรรพบุรุษของพระองค์ บางสมญานามก็นำบทบาทสำคัญของตัวละครมาเป็นองค์ประกอบบ้าง

ตัวอย่างเช่น คำว่า “รากษสราชา” (rākṣasarājā) มีความหมายว่า ราชแห่งเหล่ารากษส ถูกนำมาใช้เป็นสมญานามของราวณะ โดยฐานะที่ราวณะเป็นกษัตริย์แห่งเหล่ารากษส เป็นต้น ดังจะเห็นได้ว่า ารามายณะของวาลมิกิประกอบไปด้วยสมญานามของตัวละครที่น่าสนใจ แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของผู้ประพันธ์ที่มีพื้นฐานในการใช้คำ องค์ประกอบ และความหมายได้อย่างงดงาม ทั้งยังแฝงไปด้วยความเป็นมาที่น่าศึกษาอันสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของตัวละครได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิและศึกษาองค์ประกอบของสมญานามว่าประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง รวมถึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมญานามกับบทบาทของตัวละครอันจะส่งเสริมให้ถึงตัวตนของตัวละครได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิ
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของสมญานามของตัวละครในรามายณะของวาลมิกิ
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมญานามกับบทบาทของตัวละคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในหัวข้อ “สมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) มีขั้นตอนในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูลและเตรียมข้อมูล โดยรวบรวมเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมญานามและรามายณะของวาลมิกิทั้งต้นฉบับภาษาสันสกฤตและฉบับแปลเป็นภาษาไทย โดยรามายณะต้นฉบับภาษาสันสกฤตจะใช้ฉบับซึ่งชำระและจัดพิมพ์โดย The Maharaja Sayajirao University of Baroda, Oriental Institute ประเทศอินเดีย ค.ศ. 1960-1975 ส่วนฉบับแปลเป็นภาษาไทยจะใช้รามายณะของวาลมิกิฉบับแปลเป็นภาษาไทย เล่ม 1-3 จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554 เมื่อ พ.ศ. 2557 โดย มหาวิทยาลัยศิลปากร แปลโดย กุสุมา รัชชมนีและคณะ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาสมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิ ได้แก่การศึกษาและค้นคว้าสมญานามหรือชื่อรองนอกจากชื่อหลักที่รู้จักกันโดยทั่วไปของตัวละครที่สำคัญ คือตัวละครที่บทบาทสำคัญในการดำเนินเนื้อเรื่อง เป็นตัวเอก หรือเป็นผู้ช่วยตัวเอก ซึ่งในรามายณะนี้มีตัวละครที่มีบทบาทสำคัญดังกล่าว 6 ตัวละคร ได้แก่ 1) พระราม 2) นางสีตา 3) พระลักษมณ์ 4) หนุมาน 5) ราวณะ และ 6) อินทรชิต แล้วทำการศึกษาองค์ประกอบของสมญานาม ได้แก่การศึกษาส่วนที่ประกอบเข้าเป็นชื่อรองหรือสมญานามจากการวิเคราะห์ความหมาย เหตุผล และความเป็นไปได้ ในลำดับสุดท้ายนำเสนอ

นามที่ศึกษาและจำแนกองค์ประกอบได้มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงหรือสอดคล้องระหว่างสมุญานามกับบทบาทของตัวละคร

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอการศึกษา โดยจัดลำดับข้อมูลและนำเสนอผลของการศึกษาโดยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา สรุปผลของการศึกษาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาสมุญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิ จากการศึกษาค้นคว้าจากรามายณะของวาลมิกิต้นฉบับภาษาสันสกฤต The Vālamiki-Rāmāyaṇa The Bālakāṇḍa (1960), The Ayodhyākāṇḍa (1962), The Aranyakāṇḍa (1963), The Kiṣkindhākāṇḍa (1965), The Sundarakāṇḍa (1966), The Yuddhakāṇḍa (1971) และ The Uttarakāṇḍa (1975) ปรากฏสมุญานามของตัวละคร ตัวอย่างเช่น กรมณา เตน มหาตา ไตรโลกย์ สจราชรม |, สเทวรัชคณิ ตุชฎิ ราชวสย มหาตมนะ || 1-1-67 , karmanā tena mahatā trailokyam sacarācaram |, sadevarṣigaṇam tuṣṭam rāghavasya mahātmanah || 1-1-67 (The Maharaja Sayajirao University of Baroda. Oriental Institute., 1960) คำแปล : ด้วยการทำอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ผู้สืบสายรฆุวงศ์ ผู้เป็นมหาตมนั้น ไตรโลกตลอด จนหมู่สัตว์ พรรณไม้ และเหล่าเทวดาฤๅษีล้วนยินดี (กุสุมา รัชชมนีและคณะ, 2557)

สมุญานามของตัวละครสำคัญทั้ง 6 ตัวละครที่ปรากฏในรามายณะของวาลมิกิจึงสามารถประมวลมาได้ดังต่อไปนี้ 1) พระราม เป็นตัวละครสำคัญและเป็นตัวละครหลักของวรรณคดีสันสกฤตเรื่องรามายณะของวาลมิกิ เป็นตัวละครฝ่ายธรรมะ มีพันธกิจในการปราบฝ่ายอธรรม ตัวละครพระรามนี้ ปรากฏสมุญานาม จำนวน 33 สมุญานาม เช่น อิกษวากุนนทน (ikṣvākunandana) ผู้เป็นโอรสแห่งวงศ์อิกษวากุ, กากุตสถ (kākutstha) ผู้สืบเชื้อสายกกุสตละ, ราชว (rāghava) ผู้สืบเชื้อสายรฆุ, ทาสรถิ (dāśarathi) ผู้เป็นโอรสท้าวทศรถ, โกศลราชสุนุ (kosalarājasūnu) ผู้เป็นโอรสพระเจ้าโกศล, เกาสลยาสุต (kausalyāsuta) ผู้เป็นโอรสพระนางเกาสัลยา, ภรตาครช (bharatāgraja) ผู้เป็นเชษฐาของพระภรต, ลกษมณาครช (lakṣmanāgraja) ผู้เป็นเชษฐาของพระลักษมณ์, โกสเลศวร (kosalesvara) เจ้ากรุงโกศล ฯลฯ, 2) นางสีดา มีสมุญานามที่พบจำนวน 17 สมุญานาม เช่น ชานกิ (jānakī) ธิดาของท้าวชนก, ไวเทหิ (vaidehī) ธิดาของพระเจ้ากรุงวิเทหะ, ไมถิลิ (maithilī) ธิดาของพระเจ้ากรุงมิถิลา, รามปตนิ (rāmapatnī) ชายาของพระราม, รฆุวัตชปรียา (raghuvamśajapriyā) ผู้เป็นที่รักแห่งพระเจ้ากำเนิดในรฆุวงศ์, ราชวานนุทีนิ (rāghavanandinī) ผู้เป็นที่รักแห่งพระราชมะ ฯลฯ, 3) พระลักษมณ์ มีสมุญานามที่พบจำนวน 6 สมุญานาม เช่น เสามิตริ (saumitri) โอรสของพระนางสุมิตรา, รามานุช (rāmānuja) อนุชาของพระราม, ราชวานุช (rāghavānuja) อนุชาของพระราชมะ ฯลฯ, 4) หนุมาน มีสมุญานามที่พบจำนวน 17 สมุญานาม เช่น มารูติ (māruti) บุตรแห่งวายุเทพ, อนิลสูต (anilasuta) บุตรแห่งวายุเทพ, วายุบุตร (vāyuputra) บุตรแห่งวายุเทพ, ปวานาตมช (pavanātma) บุตรแห่งวายุเทพ, รามทุต (rāmadūta) ทุตของพระราม ฯลฯ, 5) รavana เป็นตัวละครสำคัญและเป็นตัวละครหลักฝ่ายอธรรม ตัวละครรavana มีสมุญานามที่พบมากที่สุดกว่าตัวละครที่เลือกมาศึกษาทั้งหมด คือมีจำนวนมากถึง 40 สมุญานาม เช่น เปาลสย (paulasya) ผู้สืบสายพระปลัสตยะ, ไวศรวณานุช (vaiśravaṇānuja)

อนุชาของพระไวศรณะ, ธนทานุช (dhanadānuja) อนุชาของพระธนบดี, รากษสราชา (rākṣasarājā) ราชาแห่งรากษส, ลงกาธิปติ (lankādhipati) เจ้าเมืองลงกา, ทศกรีวิ (daśagrīva) ผู้มีสิบคอ ฯลฯ, 6) อินทรชิต มีสมญานามที่พบจำนวน 11 สมญานาม เช่น ราวณบุตร (rāvaṇaputra) โอรสของราวณะ, อินทรชิต (Indrajit) ผู้ชนะพระอินทร์, ศกฺรชิต (śakrajit) ผู้ชนะพระอินทร์, ฯลฯ

วัตถุประสงค์ที่ 2 สมญานามของตัวละครสำคัญทั้ง 6 ตัวละคร พบว่ามีองค์ประกอบที่นำมาสร้างเป็นสมญานามให้กับตัวละครแตกต่างกันไป ซึ่งการตั้งสมมติฐานองค์ประกอบของสมญานามอาศัยแนวคิดองค์ประกอบของสมญานามจากงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สมญานามที่สื่อมวลชนตั้งให้กับคนกีฬา (ทรงยศ บัวเพื่อน และนนทชา คัยนันท์, 2562) โดยในรามาณะพบว่ามีองค์ประกอบที่นำมาสร้างเป็นสมญานามจำนวน 5 องค์ประกอบ คือ 1) วงศ์ตระกูล 2) ความสัมพันธ์เครือญาติ 3) บทบาทหน้าที่ 4) ลักษณะเฉพาะตัว และ 5) วีรกรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตัวละคร	องค์ประกอบ
พระราม	วงศ์ตระกูล
	ความสัมพันธ์เครือญาติ
	บทบาทหน้าที่
นางสีดา	ความสัมพันธ์เครือญาติ
พระลักษมณ์	ความสัมพันธ์เครือญาติ
หนุมาน	ความสัมพันธ์เครือญาติ
	บทบาทหน้าที่
ราวณะ	วงศ์ตระกูล
	ความสัมพันธ์เครือญาติ
	บทบาทหน้าที่
	ลักษณะเฉพาะตัว
อินทรชิต	ความสัมพันธ์เครือญาติ
	วีรกรรม

1. องค์ประกอบวงศ์ตระกูล ผู้ประพันธ์รามายณะได้นำคำซึ่งบ่งบอกถึงวงศ์ตระกูลและบรรพบุรุษของตัวละครมาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม โดยตัวละครพระราม ผู้ประพันธ์นำคำ 3 คำ คือ คำว่า อิกษวากุ (ikṣvāku) กกุตสถ (kakutstha) และรฆุ (raghu) มาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม ซึ่งทั้ง 3 คำนี้เป็นนามของบรรพบุรุษในราชวงศ์ ได้แก่ ท้าวอิกษวากุ ท้าวกกุตสถ และท้าวรฆุ ซึ่งสืบเชื้อสายมาถึงท้าวทศรถพระบิดาของพระราม วงศ์ที่สืบจากกษัตริย์ทั้ง 3 นั้น จึงมีชื่อว่า อิกษวากุวงศ์ กกุตสถวงศ์ และรฆุวงศ์ ส่วนตัวละครราวณะ ผู้ประพันธ์ได้นำคำว่า ปุสฺตย (pulastaya) มาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม ซึ่งคำว่า ปุสฺตย มีความหมายว่า พระปลัดยะ ผู้สืบเชื้อสายมาจากพระพรหม เป็นบิดาของวิศวิสมุณี ซึ่งวิศวิสมุณีเป็นบิดาของราวณะ พระปลัดยะนับว่าเป็นต้นวงศ์ ราวณะจึงมีฐานะเป็นผู้สืบเชื้อสายจากพระปลัดยะ

2. องค์ประกอบความสัมพันธ์เครือญาติ ผู้ประพันธ์รามายณะได้นำตัวละครซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับเครือญาติ เช่น บิดา มารดา พี่ น้อง หรือ สามี ภรรยา มาเป็นองค์ประกอบในสมญานาม องค์ประกอบนี้เป็นองค์ประกอบที่มีในสมญานามของตัวละครครบทั้ง 6 ตัวละคร โดยตัวละครพระราม ผู้ประพันธ์ได้นำคำว่า ทศรถ (daśaratha) คือ ท้าวทศรถ หรือคำที่สื่อความหมายถึงท้าวทศรถ ได้แก่ คำว่า โกศลราชา (kosalarāja) ที่มีความหมายว่า พระเจ้ากรุงโกศล และคำว่า เกาสลยา (kausalyā) คือ พระนางเกาสลยา มาเป็นองค์ประกอบ ซึ่งท้าวทศรถและพระนางเกาสลยามีความสัมพันธ์เป็นบิดาและมารดาของพระราม นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังได้นำคำว่า ภรต (bharata) คือ พระภรต และคำว่า ลกษมณ (lakṣmaṇa) คือ พระลักษมณ์ มาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม ซึ่งพระภรตและพระลักษมณ์มีความสัมพันธ์เป็นน้องชายของพระราม

ตัวละครนางสีดา ผู้ประพันธ์ได้นำความสัมพันธ์เครือญาติมาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม คือ ความสัมพันธ์เป็นบิดาและความสัมพันธ์เป็นสามี โดยในความสัมพันธ์บิดา ผู้ประพันธ์นำคำว่า ชนก (janaka) คือ ท้าวชนก หรือคำที่สื่อความหมายถึงท้าวชนก ได้แก่คำว่า ไวเทห (vaideha) ที่มีความหมายว่า พระเจ้ากรุงวิเทหะ หรือคำว่า ไมถิล (maithila) ที่มีความหมายว่า พระเจ้ากรุงมิถิลา มาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม ซึ่งท้าวชนกมีสถานะเป็นพระราชามือเมืองวิเทหะ แคว้นมิถิลา ได้พบนางสีดาในขณะประกอบพิธีแรกนาขวัญ และรับนางสีดาเป็นธิดาของตนด้วยความรักในขณะแรกเห็น ส่วนความสัมพันธ์เป็นสามี ผู้ประพันธ์นำคำว่า ราม (rāma) คือ พระราม ผู้เป็นสามีของนางสีดาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม นอกจากนี้ ยังได้นำคำที่สื่อความหมายถึงพระรามมาเป็นองค์ประกอบด้วย ได้แก่คำว่า รฆุวงศ์ (raghuvamśaja) ซึ่งมีความหมายว่า ผู้เกิดในวงศ์รฆุ และ ราฆว (rāghava) ซึ่งมีความหมายว่า ผู้สืบเชื้อสายรฆุวงศ์

ตัวละครพระลักษมณ์ ผู้ประพันธ์ได้นำคำว่า สุมิตรา (sumitrā) คือ พระนางสุมิตรา และนำคำว่า ราม (rāma) คือ พระราม รวมถึงนำคำที่สื่อความหมายถึงพระราม ได้แก่ ราฆว (rāghava) และนำคำว่า ภรต (bharata) คือ พระภรต มาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม ซึ่งพระนางสุมิตรา มีความสัมพันธ์เป็นมารดาของพระลักษมณ์ ส่วนพระรามและพระภรตมีความสัมพันธ์เป็นพี่ของพระลักษมณ์

ตัวละครหนุมาน ผู้ประพันธ์ได้นำวายุเทพซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นบิดาของหนุมานมาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม ซึ่งคำที่สื่อความหมายถึงวายุเทพที่ผู้ประพันธ์นำมาเป็นองค์ประกอบนั้นมีหลายคำ เช่น คำว่า มรุต (maruta), วายุ (vāyu), อนิล (anila), ปวน (pavana) ฯลฯ

ตัวละครราวณะ ผู้ประพันธ์ได้นำคำว่า ไวศรวณ (vaiśravaṇa) คือ พระไวศรวณะ หรือคำที่สื่อความหมายถึงพระไวศรวณะ ได้แก่คำว่า ธนท (dhanada) ซึ่งมีความหมายว่า พระธนบดี หรือ เจ้าแห่งทรัพย์ มาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม ซึ่งพระไวศรวณะมีความสัมพันธ์เป็นพี่ของราวณะ โดยพระไวศรวณะเป็นบุตรของพระวิศรวัสมุณีเช่นเดียวกับราวณะ แต่ต่างมารดากัน ส่วนเหตุที่พระไวศรวณะมีชื่อเรียกอีกอย่างว่าพระธนบดี หรือเจ้าแห่งทรัพย์นั้น เป็นเพราะพระไวศรวณะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งโลกบาล มีหน้าที่ในรักษาทรัพย์สมบัติ

ตัวละครอินทรีชิต ผู้ประพันธ์ได้นำคำว่า ราวณ (rāvāna) คือ ราวณะ มาเป็นองค์ประกอบของสมญานาม ซึ่งราวณะมีความสัมพันธ์เป็นบิดาของอินทรีชิต นอกจากนี้ ยังได้ใช้คำที่สื่อความหมายถึงราวณะด้วย ได้แก่คำว่า รากษเสนทร (rākṣasendra) ซึ่งมีความหมายว่า จอมรากษส

3. องค์ประกอบบทบาทหน้าที่ ผู้ประพันธ์ได้นำบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ของตัวละคร มาเป็นองค์ประกอบในสมญานาม ซึ่งบทบาทที่นำมาใช้นั้นมักจะเป็นบทบาทหน้าที่ที่มีความสำคัญของตัวละครนั้น ๆ ในรามายณะของวาลมิกินี ผู้ประพันธ์ได้นำบทบาทหน้าที่มาเป็นองค์ประกอบในสมญานามของ 3 ตัวละคร คือ พระราม หนุมาน และราวณะ โดยตัวละครพระราม ผู้ประพันธ์นำคำว่า โกศล (kosala) ซึ่งมีความหมายว่ากรุงโกศล มาเป็นองค์ประกอบในสมญานาม เพื่อแสดงบทบาทของพระรามในฐานะเจ้าชายและกษัตริย์ของกรุงโกศล ตัวละครหนุมาน ผู้ประพันธ์ได้นำวีรกรรมของหนุมานคือการเป็นทูตทำหน้าที่ส่งสารไปถึงนางสีดา ในขณะที่ตัวละครราวณะ ผู้ประพันธ์นำบทบาทที่สำคัญ 2 บทบาท คือ ราชาแห่งรากษสและเจ้าเมืองลงกาเป็นองค์ประกอบในสมญานาม

4. องค์ประกอบลักษณะเฉพาะตัว ผู้ประพันธ์ได้นำลักษณะเฉพาะตัวอันเป็นลักษณะที่โดดเด่นของตัวละครนั้น ๆ เป็นองค์ประกอบในสมญานาม ซึ่งในรามายณะนี้ตัวละครที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นที่สุดกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะที่เฉพาะเจาะจงและไม่ปรากฏในตัวละครใด ได้แก่ ตัวละครราวณะ โดยลักษณะที่โดดเด่นของราวณะ คือการมีสิบคอ สิบหน้า อันแสดงถึงอานุภาพเหลือประมาณ ได้ในสมญานามว่า ทศกริว (daśagrīva), ทศานน (daśānana) ความโดดเด่นของลักษณะเฉพาะตัวนี้ จึงเป็นภาพจำของตัวละครนี้ไปโดยปริยาย และในทัศนะของผู้ศึกษารามายณะเมื่อกล่าวถึงผู้มีสิบคอหรือผู้มีสิบหน้า ก็มีได้มุ่งหมายไปถึงตัวละครอื่นนอกไปเสียจากราวณะได้เลย

5. องค์ประกอบวีรกรรม ผู้ประพันธ์ได้นำวีรกรรมหรือการกระทำที่สำคัญของตัวละครนั้น ๆ เป็นองค์ประกอบในสมญานาม ซึ่งในรามายณะนี้ ตัวละครที่มีวีรกรรมโดดเด่น ได้แก่ อินทรีชิต โดยตัวละครอินทรีชิต ผู้ประพันธ์ได้นำวีรกรรมคือการต่อสู้กับพระอินทร์จนได้รับชัยชนะ ซึ่งเป็นวีรกรรมที่ไม่มีผู้ใดกระทำได้ เป็นองค์ประกอบในสมญานาม

วัตถุประสงค์ที่ 3 สมญานามของตัวละครสำคัญทั้ง 6 ตัวละคร มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบทบาทสำคัญของตัวละคร ซึ่งบทบาทต่าง ๆ ของตัวละคร เชื่อมโยงจากองค์ประกอบของสมญานาม เช่น สมญานามที่มีความสัมพันธ์หรือญาติเป็นองค์ประกอบ เชื่อมโยงเข้ากับบทบาทของลูก พี่-น้อง และบทบาทของภรรยา เป็นต้น โดยสมญานามของตัวละครสำคัญดังที่กล่าวมาสามารถเชื่อมโยงได้ 7 บทบาท คือ 1) บทบาทกษัตริย์ 2) บทบาทลูก 3) บทบาทพี่-น้อง 4) บทบาทภรรยา 5) บทบาททูต 6) บทบาทรากษส และ 7) บทบาทนักรบ โดยแต่ละตัวละครมีสมญานามที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทแตกต่างกันไป ดังตารางต่อไปนี้

ตัวละคร	บทบาท
พระราม	กษัตริย์
	ลูก
	พี่-น้อง

นางสีดา	ภรรยา
พระลักษมณ์	พี่-น้อง
หนุมาน	ลูก
	ทูต
ราวณะ	กษัตริย์
	ราชา
อินทรชิต	ลูก
	นักรบ

1. บทบาทกษัตริย์

ในบรรดาตัวละครสำคัญ 6 ตัวละคร ที่เลือกนำมาศึกษาสมญานาม ตัวละครที่มีสมญานามสัมพันธ์กับบทบาทกษัตริย์ หรือบทบาทของผู้ปกครองนั้น มี 2 ตัวละคร คือ พระราม และราวณะ

1.1 พระราม พระรามทรงเป็นกษัตริย์อโยธยาแคว้นโกศล ทรงสืบเชื้อสายจากกษัตริย์อโยธยาพระองค์แรก คือ อิกษวากุ ซึ่งสืบต่อจนถึงท้าวทศรถพระบิดาของพระองค์ ทำให้ทรงมีสมญานามว่า โกศลเลนทร (kosalendra) มีความหมายว่า พระเจ้ากรุงโกศล, ราฆว (rāghava) มีความหมายว่า ผู้สืบสายรฆุวงศ์, กากุตสธ (kākutstha) ผู้สืบสายกุกุตสธ ฯลฯ แม้ว่าในรามายณะบทบาทกษัตริย์ของพระรามจะมีได้โดดเด่นมากนัก อาจเป็นเพราะเนื้อหาของรามายณะถูกกล่าวในห้วงเวลาที่พระรามต้องถือพรตอยู่ป่าเป็นเวลา 14 ปี ตามบัญชาของท้าวทศรถ บทบาทการปกครองจึงไม่ค่อยปรากฏ แต่ถึงกระนั้นในรามายณะก็ได้แสดงทัศนะในการปกครองของพระรามไว้ ดังเช่นหลักรัฐปาสโนบายซึ่งพระรามได้ตรัสสอนให้แก่พระภรตะ ประกอบด้วยข้อควรปฏิบัติและข้อควรละเว้นในการปกครอง แม้ระหว่างที่พระรามถือพรตอยู่ป่าทำให้มิได้ปกครองบ้านเมืองอย่างที่ควร แต่ก็สำคัญตนว่าเป็นผู้รับใช้ให้ความคุ้มครองดูแลฤๅษีสมณพราหมณ์ผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ดังเช่นความตอนหนึ่ง เมื่อคณะฤๅษีถูกบรรดาราक्षสเบียดเบียนรบกวนการปฏิบัติสมณธรรม จึงได้พากันทูลพระรามเพื่อให้ทรงให้ความคุ้มครองดูแล พระรามทรงรับปาก แม้ถูกนางสีดาทูลเตือนถึงสถานะนักบวชที่ไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น แต่ก็ทรงดำรงมั่นอยู่ในคำสัญญาที่ให้ไว้แล้ว ว่า “ดูก่อนสีดา ข้าอาจจะทิ้งชีวิตของข้า หรือแม้แต่ตนเอง และลักษมณ์ได้ แต่ข้าไม่อาจจะทิ้งคำมั่นสัญญาที่ข้าได้ให้โดยเฉพะแก่นักบวชทั้งหลายได้, ดูก่อนนางสีดา ไหวเทหิ แม้ไม่ได้รับการขอร้อง ข้าก็ต้องคุ้มครองฤๅษีอย่างแน่นอน เหตุใดจึงจักไม่ทำเล่า เมื่อได้ให้คำสัญญาแล้ว” (กุสุมา รักษมณี และคณะ 2557) การกระทำเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าพระรามมีความเป็นกษัตริย์ผู้คอยบำบัดทุกข์บำรุงสุขราษฎรและสมณพราหมณ์อยู่เสมอ แม้ช่วงเวลาหนึ่งจะไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ก็ตาม

1.2 ราวณะ ส่วนตัวละครที่มีสมญานามที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทกษัตริย์อีกตัวละครหนึ่ง คือ ราวณะ ซึ่งมีสมญานามในการปกครองว่า ราक्षสราชา (rākṣasārājā) มีความหมายว่า ราชาแห่งราक्षส ลงกาธิปติ (lankādhīpati) มีความหมายว่า เจ้าเมืองลงกา ฯลฯ บทบาทกษัตริย์กษัตริย์ของราวณะนับว่ามีความโดดเด่นมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทกษัตริย์ของพระราม ในรามายณะได้แสดงเหตุการณ์ของบทบาทนี้ไว้อย่างน่าสนใจ เนื่องจากการได้มาซึ่งบทบาทสำคัญนี้ ราวณะได้มาโดยอาศัยความพยายามและกำลังความสามารถ

ต่างจากพระรามที่ได้มาเพราะการสืบสันตติวงศ์ แม้ในรามายณะจะปรากฏว่าราวณะเป็นกษัตริย์ผู้ปกครอง รากษสและปกครองเมือง มีอุปนิสัยในด้านลบ เป็นกษัตริย์ที่ไม่สมบูรณ์แบบ ปกครองได้ไม่ดีอย่างที่กษัตริย์ควร จะเป็น แต่ก็ปรากฏคุณสมบัติในด้านดีอยู่บ้าง เพราะมีแง่มุมที่แสดงให้เห็นว่าราวณะบริหารเมืองได้ดี จะเห็นได้ จากการปกครองเมืองลงกาของราวณะ ซึ่งในรามายณะกล่าวไว้ว่าราวณะได้ทำให้เมืองลงกาเป็นเมืองที่น่า อภิรมย์เทียบได้กับเมืองอมราวดีของพระอินทร์ คุณแลประชากรของตนอย่างดีไม่ให้ยากจนข้นแค้น ดังความ พรรณนาการเป็นอยู่อย่างสุขสำราญของราษฎรเมืองลงกาในสุนทรภรณ์ ซึ่งเป็นตอนที่กล่าวถึงหนุมานขณะ เข้าไปในเมืองลงกาเพื่อตามหานางสีดา จึงอาจกล่าวได้ว่าราวณะผู้เป็นกษัตริย์แห่งรากษสและผู้ปกครองเมือง ลงกาได้ทำหน้าที่ของกษัตริย์อย่างเต็มความสามารถเท่าที่ราวณะจะทำได้ เป็นเหตุให้เมืองลงกาสงบสุข เหล่า รากษสผู้อาศัยเป็นสุขสำราญในระยะเวลาหนึ่ง

2. บทบาทลูก ในรามายณะตัวละครที่มีสมญานามสัมพันธ์กับบทบาทลูกมี 3 ตัวละคร คือ พระราม หนุมาน และอินทรชิต

2.1 พระราม พระรามเป็นโอรสของท้าวทศรถกับพระนางเกาสลยา เป็นเหตุให้พระรามมีสมญานาม ว่า ทศรถสูต (daśarathasuta), เกาสลยาสูต (kausalyāsuta) ฯลฯ บทบาทที่โดดเด่นของพระรามในฐานะลูก คือการเป็นลูกที่มีความกตัญญู จะเห็นได้จากเหตุการณ์การเนรเทศพระรามไปอยู่ป่าเป็นเวลา 14 ปี จากการ ขอพรต่อท้าวทศรถของพระนางไกเกยีโดยการขอร้องของนางค่อมมันธราสวไรของพระนาง เนื่องด้วยในขณะนั้น ท้าวทศรถมีความประสงค์จะอภิเษกพระรามเป็นยุพราช เมื่อนางมันธราได้ทราบ จึงนำข่าวไปแจ้งแก่พระนาง ไกเกยี ในช่วงแรกพระนางทรงเห็นพ้องต้องตามพระราชประสงค์ แต่นางมันธรากลับขอร้องว่าจะเป็นภัยให้เกิด ความพินาศแก่พระองค์และพระภรรยาผู้เป็นโอรสในภายหลัง พระนางหลงเชื่อคำขอร้องของนางมันธราและขอให้ นางแนะนำวิธีแก้ไข นางเตือนความจำพระนางถึงพรที่ท้าวทศรถประทานไว้เมื่อครั้งเทवासุสงครามแต่ยังไม่ได้ ขอพรนั้น และให้พระนางใช้โอกาสนี้ขอให้เนรเทศพระรามไปอยู่ป่าเป็นเวลา 14 ปี พร้อมกับอภิเษกพระภรรยา เป็นยุพราชแทน เมื่อพรต้องเป็นไปตามที่พระนางขออย่างขัดไม่ได้ พระรามผู้ทรงทราบข่าวไม่ทรงตระหนกแต่ อย่างไม่ และทรงให้คำมั่นสัญญาที่จะไปอยู่ป่าเพื่อไม่ให้พระบิดาต้องเสียคำสัตย์อย่างไม่ลืงเลปราศจากเงื่อนไข ด้วยความกตัญญู

2.2 หนุมาน ส่วนตัวละครหนุมานเป็นวานรซึ่งเกิดแต่นางอัปสรนามว่าอัญชญา โดยมีวายุเทพหรือเทพ แห่งลมเป็นบิดา ดังนั้น หนุมานจึงมีสมญานามว่า วายุบุตร (vāyuputra) ฯลฯ แม้ในรามายณะไม่ได้กล่าวถึง วายุเทพไว้มากนัก และโดยเฉพาะความสัมพันธ์บิดากับบุตรระหว่างวายุเทพกับหนุมานนั้นก็ปรากฏเป็น เรื่องราวที่กล่าวเอาไว้เฉพาะน้อยมากนัก แต่ความสัมพันธ์ของวายุเทพกับหนุมานมักปรากฏผ่านสมญานาม และปรากฏผ่านคุณสมบัติของหนุมานเสมอ ด้วยว่าคุณสมบัติของหนุมานนั้นเทียบเท่ากับวายุเทพผู้เป็นบิดา ประจักษ์แก่สายตาของบรรดาผู้ที่พบเห็น เพราะด้วยความกล้าหาญสามารถ พรที่ได้รับ และคุณสมบัติพิเศษ จึงทำให้หนุมานบุตรของวายุเทพได้รับความไว้วางใจให้ทำภารกิจสำคัญ เป็นที่หวังเกรงของศัตรู ทำราชการ กองทัพจนบรรลุผลสำเร็จเป็นที่พอพระทัยของพระรามผู้เป็นนายในที่สุด

2.3 อินทรชิต สำหรับตัวละครอินทรชิตมีสมญานามว่า ราวณาตมข (rāvaṇātmaja) ฯลฯ มีความหมายว่า โอรสของราวณะ อินทรชิตเกิดแต่นางมนโททรีผู้เป็นมเหสีเอกของราวณะ โดยฐานะจึงนับว่าเป็นยุพราชของเผ่าพันธุ์รากษสซึ่งมีราวณะเป็นราชา ในรามายณะไม่ได้แสดงความสัมพันธ์บิดากับบุตรระหว่างราวณะกับอินทรชิตไว้อย่างลึกซึ้งซึ่งเช่นกับความสัมพันธ์ระหว่างพระรามกับท้าวทศรถ อาจด้วยเหตุผลที่เป็นตัวละครฝ่ายอธรรมหรือเป็นรากษสที่อาจไม่จำเป็นต้องมีอารมณ์และความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนที่ทำให้เกิดศฤงคารรส (รสแห่งความรัก) แต่เมื่อเปรียบเทียบกับบรรดาโอรสของราวณะด้วยกัน อินทรชิตมีความโดดเด่นมากที่สุด โดยเฉพาะความสามารถด้านการรบที่อินทรชิตไม่ได้โดดเด่นเพียงในบรรดาโอรสของราวณะเท่านั้น แต่โดดเด่นในบรรดารากษสทั้งหมดด้วย นอกจากนี้อินทรชิตยังได้รับพรจากเทพเจ้า ช่วยให้ความสามารถของอินทรชิตยิ่งมากขึ้นโดยลำดับ ด้วยอำนาจของพรและความสามารถของอินทรชิต จึงได้รับความไว้วางใจจากราวณะในการศึกสงครามที่สำคัญเสมอ อินทรชิต จึงเป็นทั้งความภาคภูมิใจ เป็นความเบาใจ และเป็นความมั่นคงของราวณะ สมกับที่ได้ให้คำมั่นกับราวณะเอาไว้ว่า “ข้าแต่พระบิดาผู้เป็นใหญ่ในหมู่รากษส พระองค์อย่าได้กังวลตราบใดที่อินทรชิตยังมีชีวิต ไม่มีใครที่ต้องศรของอินทรชิตผู้เป็นศัตรูของพระอินทร์ในสนามรบแล้วจะรอดชีวิตไปได้” (กุสุมา รักษมณี และคณะ 2557) แม้ในท้ายที่สุดทุกอย่างก็ดำเนินไปสู่จุดจบคือความตายก็ตาม

3. บทบาทพี่น้อง ตัวละครที่มีสมญานามที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทพี่น้อง ได้แก่ พระรามและพระลักษมณ์ ซึ่งเป็นตัวละครที่แสดงบทบาทพี่น้องได้โดดเด่นมากที่สุด

3.1 พระราม ท้าวทศรถมีโอรส 4 องค์ โดยพระรามเป็นโอรสองค์โต ทำให้พระรามมีน้องร่วมบิดาได้แก่ พระภรต พระลักษมณ์ และพระศัตรุฆณะ จึงเป็นเหตุให้พระรามมีสมญานามว่า ภรตากรข (bharatāgraja) มีความหมายหมายถึง ผู้เป็นเชษฐาพระภรต และ ลักษมณ์ากรข (lakṣmaṇāgraja) มีความหมายว่า ผู้เป็นเชษฐาพระลักษมณ์ มิตรภาพระหว่างพี่น้องโอรสท้าวทศรถนั้นปรากฏให้เห็นเด่นชัดตลอดวรรณคดีเรื่องนี้ โดยความสัมพันธ์อันดีที่พระรามมีต่อพระภรตนั้น จะเห็นได้จากเมื่อครั้งที่พระรามพลัดจากตำแหน่งยุพราชเพราะพระนางไกยเกษีผู้เป็นมารดาพระภรต พระรามไม่เพียงไม่เพ่งโทษพระนาง ยังแสดงความเมตตาปรารถนาดีต่อพระภรตผู้เป็นบุตรของผู้ทำร้ายตนเสมอมา ซึ่งเห็นอริสัจธรรมชาติของผู้มีที่ครอบครัวใหญ่ โดยไม่ปราศจากความปรารถนาร้ายต่อกัน ส่วนความสัมพันธ์อันดีที่พระรามมีให้อุณาอิกองค์หนึ่งนั่น คือ พระลักษมณ์ พระลักษมณ์ได้ชื่อว่าเป็นเสมือนเป็นเงาของพระราม ความสัมพันธ์ของพระรามและพระลักษมณ์ซึ่งอยู่ใกล้กันมาตั้งแต่ยังเยาว์จึงแน่นแฟ้นกว่าอนุชาองค์อื่น ๆ กล่าวได้ว่าพระรามอยู่แห่งใด ที่นั่นย่อมมีพระลักษมณ์อยู่ด้วยเสมอ

3.2 พระลักษมณ์ สำหรับพระลักษมณ์นั้นมีสมญานามว่า รามานุช (rāmānuja) ฯลฯ มีความหมายว่า อนุชาของพระราม ในบทบาทของน้องในยามปกติ พระลักษมณ์ทำหน้าที่น้องของพระรามได้เป็นอย่างดีแล้ว เช่น ให้ความเคารพ ยกย่อง ให้เกียรติ หรือเชื่อฟังพระเชษฐาด้วยดี แต่เมื่อถึงคราวตกทุกข์ได้ยาก พระลักษมณ์ก็มีได้ทอดทิ้งพระรามแล้วถือเอาแต่ประโยชน์สุขของตนเพียงอย่างเดียว ดังเช่นเมื่อพระรามถูกสั่งให้เนรเทศให้ไปอยู่ป่าเป็นเวลา 14 ปี พระลักษมณ์ครั้งได้ทราบข่าวก็เดือดร้อนใจ แสดงออกถึงความรู้สึกร่วมในความทุกข์และยุติธรรมที่พระรามได้รับ จนในที่สุดก็ได้ตามเสด็จพระรามเพื่อคอยปกป้องคุ้มครองดูแล ความรักที่พี่น้องต่างมีให้กันเป็นที่เลื่องลือ ดังปรากฏ

ข้อความในรามายณะว่า “พระลักษมณ์โอรสนางสุมิตราย่อมปกป้องพระราม และพระรามปกป้องพระลักษมณ์ ความรักของพี่น้องคู่นี้เป็นที่เลื่องลือ เช่นเดียวกับคู่ของเทพอัศวิน” (กุสุมา รักษมณี และคณะ 2557)

4. บทบาทภรรยา บทบาทภรรยา ถือเป็นบทบาทที่สำคัญบทบาทหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในรามายณะ เพราะหากกล่าวถึงพระรามคือสุภาพบุรุษในอุดมคติ สุภาพสตรีในอุดมคติก็นางสีดา นางสีดาเป็นตัวละครสำคัญที่แสดงบทบาทของสตรีในฐานะภรรยา มีความโดดเด่นด้านความรักและแสดงออกให้เห็นอย่างประจักษ์กล่าวคือมีความจงรักภักดีและมั่นคงต่อพระรามผู้เป็นภักษตาของตน มีสมญานามตามที่กวีได้ขนานไว้ว่า รามปตนิ (rāmapatni) มีความหมายว่าผู้เป็นมเหสีของพระราม ฯลฯ ในรามายณะของวาลมิกี้ได้กล่าวถึงบทบาทของนางสีดาให้เห็นในหลากหลายฉาก ดังเช่นเมื่อครั้งพระรามถูกเนรเทศ แม้จะทรงแนะนำให้นางสีดาอยู่ในอโยธยาอย่างมีความสุข แต่นางสีดาก็ปฏิเสธความสุขสบาย กลับทูลขอตามไปอยู่ป่าเพื่อปรนนิบัติพระรามอย่างไม่ได้เกรงกลัวความยากลำบาก ยอมร่วมทุกข์ร่วมสุขไปกับสามี แม้ในเวลาต่อมาถูกราวณะลักพาตัวไป และถูกเสนอตำแหน่งมเหสีแห่งเมืองลงการวมถึงความสุขสบายที่ราวณะจะมอบให้ นางสีดาก็มิได้สนใจ ยังคงมีใจที่มั่นคงต่อพระรามเท่านั้น รวมถึงเมื่อครั้งถูกพระรามผู้เป็นสามีสงสัยในความบริสุทธิ์ถึง 2 ครั้ง ก็เต็มใจแสดงความบริสุทธิ์ มิได้ขุ่นเคืองใจ และมีได้มีใจแน่วแน่เปลี่ยนใจไปหาชายอื่นเลย บทบาทภรรยาของนางสีดา แม้แต่ฤๅษีคัสตยะยังกล่าวชมต่อหน้าพระราม ดังข้อความว่า “ดูก่อนรชุนันทนนะ นี่คือธรรมชาติของสตรีที่ถูกสร้างขึ้นมา คือจะรักคุ้มครองเมื่อชีวิตราบรื่น และจะทิ้งไปเมื่อชีวิตไม่ราบรื่น, สตรีมีความไม่แน่นอนเหมือนสายฟ้า มีความแหลมคมของศัตรารุช และมีความเคลื่อนไหวว่องไวเหมือนลมและครุฑ, แต่ชายาของพระองค์ปราศจากความชั่วร้ายเหล่านี้ นางสมควรได้รับความเคารพนับถือยกย่องดังเช่นเทวีอรุณตี” (กุสุมา รักษมณี และคณะ 2557)

5. บทบาททูต บทบาททูต เป็นบทบาทสำคัญอีกบทบาทหนึ่งในรามายณะ ตัวละครที่มีสมญานามที่มีความสัมพันธ์กับบทบาททูต คือ หนุมาน ซึ่งมีสมญานามว่า รามทูต (rāmadūta) มีความหมายว่า ทูตของพระราม เพราะได้ออกเดินทางตามหานางสีดาจนพบและได้นำสาส์นความคิดถึงของพระรามไปมอบให้แก่นางสีดาแล้วนำสาส์นความคิดถึงของนางสีดามอบให้แก่พระรามด้วยความวิริยะอุตสาหะ หนุมานเป็นทูตที่มีเขาวนปัญญาและไหวพริบ รู้ว่าทำอะไรดีแล้วผลจะเป็นอย่างไร อดทนรอ มิได้รีบทำการเพียงเพื่อให้ภารกิจเสร็จไปเท่านั้น จะเห็นได้จากเมื่อหนุมานพบนางสีดาแต่ยังไม่สบโอกาสที่จะได้พูดคุยกับนางสีดา หนุมานจึงรอโอกาสที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดและแม้ได้โอกาสที่จะได้เจรจากับนางสีดาแต่เพื่อให้นางสีดาเชื่อใจว่าเป็นทูตที่พระรามส่งมาจริง ๆ มิใช่ราวณะที่แปลงร่างมา หนุมานก็วางแผนและคิดหาวิธีที่นางสีดาจะเชื่อถือตนเองได้ หนุมานเป็นทูตที่มีความกล้าหาญ เมื่อได้พบและได้รับข่าวจากนางสีดาซึ่งถือว่าทำงานสำเร็จแล้ว ก็เกิดความคิดที่จะใช้ยุทธวิธีกับพวก राक्षस ความคิดนี้มีใช้ความบ้าบิ่นเพียงเพื่อต้องการจะสู้รบ แต่หนุมานต้องการใช้การต่อสู้เป็นการประเมินกำลังของศัตรูเพื่อเตรียมรับมือกับศัตรูด้วย หนุมานมิได้เป็นทูตเพียงเพราะภารกิจที่ได้รับเท่านั้น ความเป็นทูตยังฝังรากลึกอยู่ในใจของหนุมาน ภารกิจที่ประกอบด้วยความมุ่งมั่นทำงานของหนุมานในฐานะทูต จึงส่งผลสำเร็จในเบื้องปลายในที่สุด

6. บทบาทราक्षส บทบาทราक्षสเป็นบทบาทที่มีความสำคัญในเรื่องรามายณะ จัดเป็นฝ่ายอธรรมซึ่งเป็นศัตรูคู่ปรับกับฝ่ายพระรามซึ่งถือว่าเป็นฝ่ายธรรมะ และตัวละครที่มีบทบาทราक्षสโดดเด่นที่สุด คือ ราวณะ ซึ่งมีสมญานามที่สัมพันธ์กับบทบาทราक्षสว่า ราक्षสราชา (rākṣasarāja) มีความหมายว่า ราชาแห่ง

รากษส ฯลฯ มีหน้าที่ปกครองเผ่าพันธุ์รากษสและเป็นผู้สืบเชื้อสายรากษสด้วย แม้ว่าเชื้อสายรากษสที่ราวณะได้รับจะบริสุทธิ์เพียงฝ่ายมารดาฝ่ายเดียว แต่ถึงอย่างไรก็ตามบทบาทรากษสของราวณะนับว่าเป็นก้าวที่สำคัญของเผ่าพันธุ์รากษส เพราะเป็นผู้สร้างความรุ่งเรืองและนำมาซึ่งความล่มสลายในเวลาต่อมา ราวณะในบทบาทของรากษส แม้จะไม่ใช่อำนาจผู้ทรงพลังมากที่สุด แต่ได้รับการยอมรับจากเหล่ารากษสน้อยใหญ่ให้เป็นผู้นำ ราวณะในฐานะรากษสผู้ทรงอิทธิพล จึงดำเนินนโยบายแผ่ขยายเขตอิทธิพลไปทั่วทั้งสามโลก ทั้งประสบความสำเร็จและล้มเหลว แม้ว่าราวณะจะถือกำเนิดในภพที่ไม่เป็นมงคล จึงเกิดมาเป็นรากษสผู้ชั่วร้าย ชั่วร้ายเป็นที่รักของคนชั่ว มีการกระทำที่โหดร้าย เป็นผู้ทำให้โลกหวาดกลัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งสามัญสำนึกและการกระทำที่สามารถอบรมให้เกิดมีขึ้นในฝ่ายดีได้ ราวณะก็ไม่ได้ทำให้บังเกิดขึ้น แตกต่างจากสามัญสำนึกของรากษสอื่น ๆ แต่ถึงอย่างนั้นมิตินาภาพของราวณะก็ช่วยฟื้นฟูและค้ำจุนเผ่าพันธุ์รากษสให้เรื่องอำนาจขึ้นมาได้ แตกต่างจากอาณาภาพของรากษสอื่น ๆ เช่นกัน

7. บทบาทนักรบ ในรามายณะ ตัวละครที่มีความโดดเด่นในบทบาทนักรบออกไปเสียจากตัวละครฝ่ายธรรมะแล้ว คือ อินทรชิต เพราะบทบาทนักรบของอินทรชิตถูกตั้งเป็นประเด็นพูดถึงและเป็นต้นเหตุให้ได้สมญานามว่า อินทรชิต (indrajit) มีความหมายว่า ผู้ชนะพระอินทร์ ฯลฯ ความเป็นนักรบผู้กล้าหาญของอินทรชิตได้ถูกกล่าวถึงในอุตตรกานท์โดยฤๅษีคัสตยะ เป็นเหตุให้พระรามเกิดความสงสัยจนทำให้ฤๅษีคัสตยะทูลเล่าความเป็นมาทั้งหมด ซึ่งในอุตตรกานท์ได้กล่าวไว้ว่า ครั้งพระรามสังหารราวณะแล้วเสด็จครองราชย์ในเมือองโยธยา เหล่าฤๅษีได้มาเข้าเฝ้าแสดงความยินดีที่ทรงจำกัดศัตรูได้สำเร็จและรู้สึกอัศจรรย์ใจที่ได้ทราบว่าอินทรชิตถูกสังหารด้วย ที่เป็นเช่นนั้นเพราะอินทรชิตสามารถเอาชนะได้แม้กระทั่งพระอินทร์เจ้าแห่งทวยเทพ ได้รับสมญานามว่า “อินทรชิต” การรบครั้งนั้นทำให้อินทรชิตมีความโดดเด่นและมีแข็งแกร่งกว่ารากษสตนอื่น ๆ อินทรชิตผู้เก่งกาจสามารถเอาชนะพระอินทร์ราชาแห่งทวยเทพผู้เอาชนะได้ยากได้จนได้รับสมญานามดังกล่าว ด้วยความสำเร็จนี้จึงเป็นเครื่องการันตีความสามารถ เป็นโลโก้ของความกล้าหาญ ทำให้การรบในครั้งต่อ ๆ มา ได้รับชัยชนะทุกครั้งไป แม้การรบครั้งสุดท้ายจะผิดไปจากความคาดหวัง แต่ก็ได้ทำหน้าที่ของตนในฐานะนักรบสู้รบจนสุดความสามารถทั้งที่อาจรู้อยู่ในใจแล้วว่า จะได้รับความพ่ายแพ้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพรที่ตนเองได้ขอไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิ เป็นการศึกษการใช้คำเรียกชื่อตัวละครนอกไปจากชื่อจริงหรือชื่อทางการของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรม จากการศึกษาพบว่าตัวละครสำคัญในรามายณะมีการใช้สมญานามสำหรับเรียกชื่อตัวละครแทนชื่อจริงหรือชื่อทางการ เป็นสมญานามที่ตัวละครในวรรณกรรมตั้งให้และเป็นชื่อที่ผู้ประพันธ์ตั้งให้เองโดยอ้างอิงความเป็นมาในเนื้อหา ประวัติ พฤติกรรม ความสามารถ หรือลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร หรือกระทั่งเป็นชื่อที่ผู้ประพันธ์ตั้งให้ตามความชอบใจของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของทรงยศ บัวเผื่อน และนนทชา คัยนันท์ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์สมญานามที่สื่อมวลชนตั้งให้กับคนกีฬา ผลการศึกษาพบว่า สื่อมวลชนตั้งสมญานามให้กับคนกีฬาแทนชื่อจริงและชื่อที่เป็นทางการเพื่อนำเสนอข่าวที่สร้างความสนุกสนานให้กับผู้ติดตามข่าวสาร อีกทั้งเป็นการหลีกเลี่ยงการกล่าวชื่อซ้ำกันหลายครั้ง โดยหยิบยกความสามารถ

เชิงกีฬาและบทบาทที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นชื่อเล่นของคนกีฬา ลักษณะการเล่นกีฬา หรือพฤติกรรมของคนกีฬามาดั่งสมญานาม สะท้อนให้เห็นถึงตัวตนของนักกีฬาและคนในวงการกีฬา เป็นทั้งสมญานามที่เป็นไปในทิศทางบวกและทิศทางลบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเลิศ วิวรรณ (2553) ที่ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในวรรณคดีพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้า มีลักษณะ 4 ประเภท ตามแนวคิดของพระพุทธโฆษาจารย์ซึ่งกล่าวไว้ในคัมภีร์สมันตปาสาทิกา คือ

1. อาวตถิกนาม ชื่อที่ตั้งโดยอาศัยความเหมาะสมตามนิสัยเดิม
2. ลิงคิกนาม ชื่อที่ตั้งตามเหตุและลักษณะที่เป็น
3. เนमितตกนาม ชื่อที่ตั้งตามคุณวิเศษที่มี และ
4. อธิจจมุปปนาม ชื่อที่ตั้งตามความชอบใจ โดยพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าทั้งหมดพบว่าเป็นทั้งพระสมัญญานามที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งเองและเป็นพระสมัญญานามที่ผู้อื่นตั้งให้

2. รามายณะของวาลมิกิปรากฏสมญานามของตัวละครสำคัญ ที่ได้นำมาศึกษาจำนวน 6 ตัวละคร คือ

1. พระราม 2. นางสีดา 3. พระลักษมณ์ 4. หนุมาน 5. รavana และ 6. อินทรชิต การศึกษาพบว่า ผู้ประพันธ์ได้สร้างสมญานาม คือ ชื่อที่ตั้งให้ เป็นชื่อหรือฉายา ซึ่งมีใช้ชื่อหรือคำเรียกที่เป็นทางการของตัวละครนั้น ๆ โดยอาศัยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ 1. วงศ์ตระกูล 2. ความสัมพันธ์เครือญาติ 3. บทบาทหน้าที่ 4. ลักษณะเฉพาะตัว และ 5. วิรกรรม ซึ่งในจำนวนองค์ประกอบทั้งหมดพบว่สมญานามของตัวละครถูกสร้างโดยอาศัยความสัมพันธ์เครือญาติเป็นองค์ประกอบโดยส่วนมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะพันธุ์ วัชรานุกุล (2553) ที่ศึกษาเรื่อง สมญานามวงการกีฬาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์สยามกีฬารายวัน ระหว่างเดือนกันยายน 2552 - มีนาคม 2553 ผลการศึกษาพบว่าสมญานามวงการกีฬาสามารถจัดประเภทได้ 4 ประเภท คือ สมญานามของบุคคลในวงการกีฬา สมญานามของทีมหรือสโมสรกีฬา สมญานามของชนิดกีฬา และสมญานามของประเทศที่จัดการแข่งขันกีฬา ในจำนวนนี้สมญานามของบุคคลในวงการกีฬาพบว่ามีสมญานามมากที่สุด มีองค์ประกอบที่นำมาใช้สร้างสมญานาม 13 ประเภท เช่น ลักษณะเด่น อาชีพ ชนิดกีฬา ฯลฯ โดยมีโครงสร้างองค์ประกอบของสมญานาม 3 แบบ จากองค์ประกอบทั้งหมดผู้วิจัยพบว่าองค์ประกอบที่นำมาใช้สร้างสมญานามมากที่สุดได้แก่ลักษณะเด่น ทั้งที่มาจากลักษณะทางกายภาพหรือพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาให้เห็นโดยตรง หรือจากการเปรียบเทียบ สื่อมวลชนจึงใช้ลักษณะเด่นมาตั้งเป็นสมญานามเพื่อสื่อความหมายถึงผู้ถูกสื่อความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ในรามายณะของวาลมิกิมิสมญานามที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของตัวละคร จากการศึกษามีความสัมพันธ์กันใน 7 บทบาท คือ บทบาทกษัตริย์ บทบาทลูก บทบาทพี่-น้อง บทบาทภรรยา บทบาทบุตร บทบาทราชส และบทบาทนักรบ โดยแต่ละบทบาทสื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมหรืออุปนิสัย ความคิดหรือทัศนคติของตัวละคร สอดคล้องกับสมญานามของตัวละครนั้น ๆ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษารามายณะสามารถเรียนรู้และยึดถือเป็นแบบปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีสุรางค์ พูลทรัพย์ และสุมาลย์ บ้านกล้วย (2524) ที่ศึกษาเรื่อง ลักษณะความเป็นมาและพฤติกรรมของตัวละครในรามเกียรติ์เปรียบเทียบกับตัวละครในมหากาพย์รามายณะ ผลการศึกษาพบว่า เรื่องรามเกียรติ์ ประพันธ์ขึ้นเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ ส่วนคติสอดแทรกนั้นเป็นความสำคัญลำดับรอง พฤติกรรมของตัวละครในรามเกียรติ์จึงเน้นไปในด้านที่ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนาน เช่น ตัวละครพระราม แม้ในเรื่องจะปรากฏในรูปนารายณ์อวตาร มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างของลูกที่ดี สามีที่ดี หรือผู้นำที่ดี แต่ก็ยังมีข้อบกพร่อง

ต่าง ๆ เช่นมนุษย์สามัญทั่วไป ต่างจากพฤติกรรมของตัวละครในรามายณะ ซึ่งแต่งขึ้นเพื่อให้สามารถยึดถือเป็นแบบอย่างปฏิบัติได้

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกิผู้วิจัยพบว่า สมญานามคือการสร้างกระบวนการนำไปสู่การรับรู้คุณค่าของเจ้าของสมญานามได้อีกวิธีหนึ่ง ด้วยว่าสมญานามของตัวละครในวรรณกรรมก็ตามหรือสมญานามที่ตั้งขึ้นกับบุคคลทั่วไปในชีวิตจริงก็ตามจะตั้งขึ้นหรือถูกกล่าวถึงโดยปราศจากความ เป็นมาไม่ได้ ซึ่งความเป็นมาจะแสดงที่มาและเหตุผลที่ทำให้ตัวละครหรือบุคคลมีสมญานามหรือคำเรียกชื่อนั้น โดยเฉพาะสมญานามของตัวละครสำคัญในรามายณะของวาลมิกินี้ซึ่งสามารถบ่งบอกที่มาของสมญานามแล้วยังสะท้อนให้เห็นสถานภาพและบทบาทตามเป็นหน้าที่ที่ตัวละครนั้นต้องทำให้สอดคล้องกับสถานภาพของตน แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของตัวละครได้อย่างชัดเจนว่าตัวละครเหล่านั้นมีภาพลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยนี้เองอาจส่งผลให้การศึกษาวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มิได้เจาะจงลงไปที่ตัวละครว่าเป็นใคร ดำเนินเนื้อเรื่องไปอย่างไรเท่านั้น ยังสามารถที่จะรับรู้คุณค่าและความสำคัญของตัวละครได้จากสมญานามหรือคำร้องเรียกตัวละครด้วยชื่อรองที่ปรากฏในเรื่องซึ่งแสดงออกผ่านโลกทัศน์ของผู้ประพันธ์ ทั้งยังส่งผลโดยตรงต่อการรู้จักตัวละครด้วยมุมมองที่เจาะจงผ่านองค์ประกอบในการสร้างสมญานามและความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมญานามกับบทบาทของตัวละครนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนและละเอียดขึ้นได้

อนึ่ง สมญานามของตัวละครแม้โดยผิวเผินจะเป็นเพียงคำขยายชื่อของตัวละครให้มีความหลากหลายกว่าชื่อหลักของตัวละคร เป็นส่วนหนึ่งในวิธีการที่จะทำให้บทประพันธ์มีความไพเราะสละสลวยตามหลักของวรรณศิลป์ ซึ่งผู้ประพันธ์อาจตั้งใจหรือมิได้ตั้งใจว่าคำเหล่านั้นจะแสดงคุณค่าของตัวละครหรือไม่ แต่ผลการวิจัยนี้ก็แสดงให้เห็นว่าสมญานามของตัวละครสามารถทำให้ผู้ศึกษามองตัวละครนั้น ๆ ได้อย่างรอบด้าน เพราะการได้รู้จักตัวละครอย่างถ่องแท้อาจส่งผลให้การศึกษาวรรณกรรมมีความน่าสนใจมากขึ้น

สรุป

รามายณะของวาลมิกิเป็นวรรณคดีที่ได้รับการยกย่องให้เป็น “อาทิกาวยะ” หรือกวีนิพนธ์เรื่องแรก เพราะเป็นวรรณคดีที่ประกอบด้วยวรรณศิลป์ มีการใช้ภาษาในวรรณคดีได้อย่างสละสลวยงดงามวิจิตร หนึ่งในความงดงามจากการศึกษาในครั้งนี้คือสมญานามของตัวละคร ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าสมญานามเหล่านั้นมีความวิจิตรอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านความหมายและรูปศัพท์ ในด้านความหมายนั้น ผู้ประพันธ์ได้นำประวัติความเป็นมาหรือลักษณะที่โดดเด่นประการต่าง ๆ ประกอบขึ้นเป็นสมญานามสำหรับสื่อความหมายให้แก่ตัวละครผู้ถูกสื่อความหมาย จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์สร้างสมญานามโดยสอดคล้องกับความเป็นมา ทำให้ผู้ศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้สามารถศึกษาเรื่องราวของตัวละครได้อย่างง่ายและรับรู้ถึงความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อ ส่วนในด้านรูปศัพท์จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์มีความชำนาญในการใช้ศัพท์ จึงปรากฏว่าสมญานามประกอบด้วยศัพท์

หลากหลายแต่ยังคงความหมายที่ต้องการสื่อได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ สมณานามของตัวละครยังสัมพันธ์สอดคล้องกับบทบาทของตัวละครซึ่งส่งผลทำให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจตัวละครผ่านบทบาทต่าง ๆ ของตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติและอุดมคติของผู้ประพันธ์ พร้อมกันนี้ยังสามารถนำข้อปฏิบัติตามบทบาทของตัวละครไปพิจารณายึดถือโดยอนุโลมสมกับคุณค่าที่วรรณคดีนี้ได้รับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย การศึกษาสมณานามของตัวละครสำคัญในรามายณะ นอกจากจะเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสมณานามและความเป็นมาของสมณานามที่ปรากฏแล้ว ยังสะท้อนภาพลักษณ์ของตัวละครให้ปรากฏผ่านสมณานามไปสู่บทบาทของตัวละคร และด้วยรามายณะเป็นวรรณคดีที่ถูกยกย่องให้เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ เป็นตำราประวัติศาสตร์ เป็นตำราคำสอน แฝงไปด้วยธรรมะและปรัชญา ตัวละครจึงแฝงไปด้วยความดีงาม ได้รับผลของความดีงาม ในทางกลับกันตัวละครที่แฝงไปด้วยความชั่วร้าย ย่อมได้รับผลของความชั่วนั้นด้วยไม่ว่าตัวละครจะได้รับยกย่องในสมณานามที่ยิ่งใหญ่เพียงใดก็ตาม ทำให้ผู้ที่ศึกษาวรรณคดีหรือผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถนำตัวละครไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ อนึ่ง งานวิจัยนี้อาจเป็นแนวทางในการศึกษาสมณานามของตัวละครในวรรณคดีอื่น ๆ เพราะสมณานามของตัวละครสามารถสะท้อนแนวคิดที่ผู้ประพันธ์มีต่อตัวละครรวมไปถึงการให้คุณค่าของตัวละครนั้น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัย การให้คุณค่าของตัวละครจากสมณานาม เพราะเมื่อได้ศึกษาสมณานามของตัวละครหนึ่ง ๆ อย่างละเอียดแล้วจะพบว่าแต่ละตัวละครมีการให้คุณค่าที่แตกต่างออกไปจากจำนวนสมณานามที่พบ บางตัวละครถูกให้คุณค่าในความเป็นลูก บางตัวละครถูกให้คุณค่าในความเป็นผู้ปกครอง เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กุสุมา รักขมณี. (2549). *การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร.
- กุสุมา รักขมณีและคณะ. (2557). *มหากาพย์รามายณะของวาลมิกีฉบับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จำลอง สารพัดนึก. (2530). *ประวัติวรรณคดีสันสกฤต*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทรงยศ บัวเผื่อน และนนทชา คัยนันท์. (2562). *การวิเคราะห์สมณานามที่สื่อมวลชนตั้งให้กับคนกีฬา*. สหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร. 2(1), 1-13.
- บุญเลิศ วิวรรณ. (2553). *การวิเคราะห์พระสมณานามของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในวรรณคดีพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปิยะพันธ์ วัชรระนุกุล (2553). *สมณานามวงการกัฬาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวันสยามกีฬารายวัน ระหว่างเดือน กันยายน 2552 - มีนาคม 2553*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศเกษตรศาสตร์

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

วิภา กงกะนันท์. (2533). *วรรณคดีศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์ และสุมาลย์ บ้านกล้วย. (2524). *ลักษณะความเป็นมาและพฤติกรรมของตัวละครในรามเกียรติ์ เปรียบเทียบกับตัวละครในมหากาพย์รามายณะ*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

The Maharaja Sayajirao University of Baroda. Oriental Institute. (1962). *The Vālamiki-Rāmāyaṇa The Ayodhyākāṇḍa*. Baroda: The Maharaja Sayajirao University of Baroda Press.

The Maharaja Sayajirao University of Baroda. Oriental Institute. (1963). *The Vālamiki-Rāmāyaṇa The Aranyakāṇḍa*. Baroda: The Maharaja Sayajirao University of Baroda Press.

The Maharaja Sayajirao University of Baroda. Oriental Institute. (1966). *The Vālamiki-Rāmāyaṇa The Sundarakāṇḍa*. Baroda: The Maharaja Sayajirao University of Baroda Press.

The Maharaja Sayajirao University of Baroda. Oriental Institute. (1971). *The Vālamiki-Rāmāyaṇa The Yuddhakāṇḍa*. Baroda: The Maharaja Sayajirao University of Baroda Press.

The Maharaja Sayajirao University of Baroda. Oriental Institute. (1975). *The Vālamiki-Rāmāyaṇa The Uttarakāṇḍa*. Baroda: The Maharaja Sayajirao University of Baroda Press.

The Maharaja Sayajirao University of Baroda. Oriental Institute. . (1960). *The Vālamiki-Rāmāyaṇa The Bālakāṇḍa*. Baroda: The Maharaja Sayajirao University of Baroda Press.

The Maharaja Sayajirao University of Baroda. Oriental Institute. (1965). *The Vālamiki-Rāmāyaṇa The Kiṣkindhākāṇḍa*. Baroda: The Maharaja Sayajirao University of Baroda Press.